QORTI ~IVILI, PRIM'AWLA

Im]allef

Onor. Giannino Caruana Demajo LL.D.

Seduta ta' nhar il-{img]a 5 ta' Ottubru 2001

Numru 4

~itazzjoni 2320/96

Formosa & Camilleri Limited* b]ala a[enti Malta tas-so`jetà *Guardian Royal Exchange Assurance plc proprio* u kif surrogata fid-drittijiet ta' l-assikurat tag]ha *Michael Attard Limited

versus

Seamalta Company Limited* u *The Cargo Handling Company Limited

F'din il-kaw\a s-so`jetà attri`i, li hija so`jetà assikuratri`i, qieg]da tfittex li tie]u ming]and il-konvenuti spejje\ li]allset lill-assikurat tag]ha.

I`-`itazzjoni tg]id illi s-so`jetà *Michael Attard Limited* kienet da]]let f'Malta fuq il-bastiment *Pinto* disg]a u tmenin (89) vettura tal-marka *Peugeot*. Meta dawn waslu Malta fis-16 t'Awissu 1995, instab li kellhom ]sara u nuqqasijiet. Billi l-vetturi kienu assikurati mas-so`jetà attri`i, din ]allset, g]an-nuqqas u g]all-]sarat li [arrab l-importatur, is-somma ta' elf u disg]a u ]amsin lira u g]axar `ente\mi (Lm1,059.10)

— li mag]hom g]andhom ji\diedu tnejn u sebg]in lira (Lm72) b]ala *survey fees*, b'kollox elf mija u wie]ed u tletin lira u g]axar `ente\mi (Lm1,131.10) — u [iet surrogata fid-drittijiet ta' l-importatur.

Billi qieg]da tg]id li l-konvenuti ja]tu g]al dan it-telf, is-so`jetà attri`i fet]et din il-kaw\a u qieg]da titlob li l-qorti:

1. tg]id li l-konvenuti g]andhom iwie[bu, jew tg]id min minnhom g]andu jwie[eb, g]an-nuqqas u g]all-]sarat li g]alihom g]amlet tajjeb l-attri`i;
2. tg]id li d-danni tas-so`jetà attri`i huma ta' elf mija u wie]ed u tletin lira u g]axar `ente\mi (Lm1,131.10); u
3. tikkundannahom, jew tikkundanna lil min minnhom ja]ti, i]allsu s-somma ta' elf mija u wie]ed u tletin lira u g]axar `ente\mi (Lm1,131.10) imfissra fuq, bl-img]ax minn dak in-nhar li kienet notifikata `-`itazzjoni.

Talbet ukoll l-ispejje\ tal-kaw\a.

Is-so`jetà konvenuta *The Cargo Handling Company Limited* ressqet dawn l-e``ezzjonijiet:

1. il-vetturi tni\\lu bil-]sara minn fuq il-bastiment, kif jidher mit-*tally sheets*;
2. is-so`jetà *The Cargo Handling Company Limited* ma g]andhiex twie[eb g]all-]sarat u g]an-nuqqas, ta]t ir-regolament numru 86 tar-Regolamenti ta' l-1966 dwar il-Portijiet;
3. g]andha ti[i esebita l-polza ta' assikurazzjoni u ssir ukoll prova tal-]las lill-assikurat;
4. trid issir prova tas-somma ta' elf u disg]a u]amsin lira u g]axar `ente\mi (Lm1,059.10) b]ala danni;
5. *survey fees* ma humiex dovuti g]ax is-so`jetà attri`i ma kinitx surrogata f'dawn id-drittijiet;
6. ir-regolament 70 tar-Regolamenti ta' l-1966 dwar il-Portijiet dwar *unit loads* u *unitised cargo* je]les lis-so`jetà minn kull responsabbiltà;
7. ir-regolament 90 u l-iskeda 13 tar-Regolamenti ta' l-1966 dwar il-Portijiet ukoll je]ilsu lis-so`jetà minn kull responsabbiltà;

8. ebda mg]ax ma hu dovut g]ax is-so`jetà konvenuta ma kinitx imsej]a biex t]allas somma determinata u g]ax is-so`jetà attri`i ma kinitx surrogata fl-img]axijiet, u dan meta tqis illi s-so`jetà e``ipjenti ma g]andha ebda relazzjoni mas-so`jetà attri`i]lief permezz tal-polza; u

9. it-talbiet tas-so`jetà attri`i g]andhom ikunu mi`]uda bl-ispejje\.

Is-so`jetà konvenuta l-o]ra, *Sea Malta Company Limited*, ressqet dawn l-e``ezzjonijiet:

1. hija me]lusa ta]t klawsoli ta' esoneru: "*unprotected motor cars — ship not responsible for damages and accessories*" u "*vessel not responsible for accessories and/or other goods left inside vehicles nor any interior damage to upholstery, fittings or accessories*"; u

2. id-danni mitluba ma jirri\ultawx mit-*tally sheets*.

Il-fatti ta' dan il-ka\ [raw hekk: is-so`jetà *Michael Attard Limited* da]]let f'Malta disg]a u tmenin (89) vettura tal-marka *Peugeot* fuq il-bastiment *Pinto* tas-so`jetà konvenuta *Sea Malta Company Limited*. Il-polza tal-kariku turi li l-vetturi tg]abbew "*clean on board*" u kienu "*new vehicles in good starting condition*" [1].

Meta l-vetturi twasslu Malta u tni\\lu minn fuq il-bastiment fis-16 t'Awissu 1995, sar *tally* u nstab li w]ud minnhom kellhom dawn il-]sarat u nuqqasijiet:[2]

- *running board dented*;
- *jack missing*;
- *bonnet and left mudguard dented*;
- *left hand side indicator missing*;
- *rear bumper dented*;
- *left side dented*.

Barra minn hekk, vettura o]ra kellha tin\el bl-irmonk minn fuq il-bastiment.

Il-vetturi, wara li tni\\lu minn fuq il-bastiment, ittie]du f'idejn is-so`jetà konvenuta *The Cargo Handling Company Limited* u, dak in-nhar stess, *i.e.* fis-16 t'Awissu 1995,

---

1 *Fol.* 35.

2 Ara *tally sheet* nº 83024, *fol.* 30, u nº 83026, *fol.* 31.

sar *survey* fuqhom qabel ma ng]ataw lill-importatri`i. Dan is-*survey* sar minn Mark Micallef, *surveyor* mas-so`jetà assikuratri`i attri`i, flimkien ma' John Falzon impjegat, ukoll b]ala *surveyor*, ma' l-importatri`i. Dawn sabu l-]sarat u n-nuqqasijiet li huma murija fuq l-*invoice* ma]ru[ mill-importatri`i[3]. Wara li l-vetturi ttie]du mis-so`jetà importatri`i, saru t-tiswijiet me]tie[a li [ew jiswew elf u disg]a u]amsin lira u g]axar `ente\mi (Lm1,059.10)[4]. Is-so`jetà attri`i, b]ala assikuratri`i, g]amlet tajjeb g]al dawn il-]sarat, u]allset ukoll erba' liri (Lm4) fuq kull vettura bil-]sara jew nuqqas — b'kollox tnejn u sebg]in lira (Lm72) g]al tmintax-il karrozza — g]as-*survey.* Wara li r`eviet il-]las, is-so`jetà importatri`i issurrogat lis-so`jetà attri`i fid-drittijiet tag]ha[5].

Kif jidher meta tqabbel it-*tally sheets*, li juru l-]sarat u nuqqasijiet li kellhom il-vetturi hekk kif ni\lu minn fuq il-bastiment, u l-*gate pass-out*, li turi l-]sarat u n-nuqqasijiet kollha, fosthom ukoll dawk li se]]ew wara li l-vetturi tni\\lu minn fuq il-bastiment u ng]ataw f'idejn il-konvenuta *The Cargo Handling Company Ltd*, u qabel ma ng]ataw f'idejn l-importatri`i, il-]sarat u n-nuqqasijiet li se]]ew waqt li l-vetturi kienu f'idejn *Seamalta Company Ltd* kienu jiswew mitejn u wie]ed u sittin lira u ]dax-il `ente\mu (Lm261.11), u dawk li se]]ew waqt li kienu f'idejn *The Cargo Handling Company Ltd* jiswew seba' mija u sebg]a u disg]in lira u disg]a u disg]in `ente\mu (Lm797.99)[6].

Kull wa]da mill-konvenuti g]alhekk g]andha tag]mel tajjeb g]ad-danni li se]]ew waqt li l-vetturi kienu f'idejha: mitejn u wie]ed u sittin lira u]dax-il `ente\mu (Lm261.11) fil-ka\ ta' *Seamalta Company Ltd*, u seba' mija u sebg]a u disg]in lira u disg]a u disg]in `ente\mu (Lm797.99) fil-ka\ ta' *The Cargo Handling Company Ltd.*

G]alkemm qeg]din jaqblu dwar is-sehem ta' kull wa]da minnhom mill-]sarat b]ala *quantum*, \-\ew[konvenuti ressqu e``ezzjonijiet biex jin]elsu mir-responsabbiltajiet tag]hom.

---

3 *Foll.* 6 *et seqq*; ara wkoll *fol.* 5 *tergo.*

4 *Fol.* 8.

5 Dok. K, *fol.* 18.

6 Ara n-nota *foll.* 88 *et seq.* li qablu mag]ha l-partijiet kollha, g]alkemm fiha xi \balji ta' aritmetika.

L-e``ezzjonijiet ta' *The Cargo Handling Company Limited*

Meta [raw il-]sarat u n-nuqqasijiet waqt li l-vetturi kienu f'idejn is-so`jetà *The Cargo Handling Company Limited* dan ifisser li din is-so`jetà naqset mill-obbligazzjoni kuntratwali tag]ha li t]ares sew il-vetturi waqt li dawn kienu fdati fil-kustodja tag]ha: ladarba *The Cargo Handling Company Limited* ma g]amlitx dak li kien me]tie[biex t]ares]wejje[ ]addie]or fdati f'idejha, g]andha twie[eb g]al dan in-nuqqas, i\da, naturalment, g]andha twie[eb biss g]an-nuqqasijiet u g]all-]sara li [raw waqt li l-vetturi kienu f'idejha u mhux waqt li kienu f'idejn]addie]or. G]alhekk, l-ewwel e``ezzjoni g]andha tiftehem fis-sens biss li *The Cargo Handling Company Limited* ma twe[ibx g]all-]sarat li saru waqt li l-vetturi kienu fuq l-bastiment.

The Cargo Handling Company Limited qieg]da tistrie], fit-tieni e``ezzjoni tag]ha, fuq ir-regolament 86 tar-Regolamenti dwar il-Portijiet dwar pakki difettu\i. Dan ir-regolament, i\da, ma jg]oddx g]all-ka\ tallum, g]ax kull vettura hija *unit* g]aliha, u ma titqiesx parti minn merkanzija li waslet flimkien ma' o]ra f'pakkett wie]ed. It-tieni e``ezzjoni wkoll hija mi`]uda.

It-tielet e``ezzjoni trid li tkun esebita kopja tal-polza ta' assikurazzjoni li ta]tha sar il-]las mill-attri`i lill-assikurata tag]ha, u trid ukoll prova tal-]las mis-so`jetà attri`i lill-importatur assikurat tag]ha.

Il-polza ta' assikurazzjoni hija kuntratt bejn l-assikuratur u l-assikurat, u ma tinteressax lil terzi. Kull ma jinteressa lill-konvenuti hu li l-attri`i ]allset lill-assikurata u kienet surrogata fid-drittijiet tag]ha. Din il-prova saret bis-*subrogation form* li biha l-importatri`i stqarret li qieg]da tir`ievi ]las ming]and is-so`jetà attri`i, u g]alhekk issurrogatha fid-drittijiet tag]ha.

It-tielet e``ezzjoni hija g]alhekk mi`]uda.

Ir-raba' e``ezzjoni trid prova dwar il-*quantum* tad-danni. Dwar il-*quantum*, i\da, u r-ratizzazzjoni bejn il-konvenuti, rajna li hemm qbil.

Il-]ames e``ezzjoni hija dwar *survey fees*; is-so`jetà konvenuta qieg]da tg]id li ma g]andhiex t]allas g]al *survey fees* g]ax ma kinitx surrogata fid-dritt g]all-]las ta' dawn il-*fees.*

Is-*survey fees* kienu spi\a me]tie[a biex issir likwidazzjoni tad-danni, u kienu spi\a li saret me]tie[a g]ax kien hemm il-]sara; huma spi\a li kienet issir ukoll li kieku l-merkanzija ma kinitx assikurata, u ma hix xi spi\a \ejda min]abba l-assikurazzjoni. G]alhekk, min iwie[eb g]all-]sara g]andu jwie[eb ukoll g]all-konsegwenzi kollha tag]ha, fosthom l-ispejje\ biex saret *survey*.

Il-]ames e``ezzjoni hija g]alhekk mi`]uda.

Is-sitt u s-seba’ e``ezzjonijiet huma mibnija fuq ir-regolamenti 70 u 90 tar-Regolamenti dwar il-Portijiet. Dawn ir-regolamenti, i\da, ma je]ilsux lill-konvenuta mir-responsabbiltà g]all-]sara u g]an-nuqqasijiet: ir-regolament 70 ig]id biss kif g]andhom jin]ar[u r-ri`evuti i\da ma jg]id xejn dwar]elsien minn responsabbiltà, waqt li r-regolament 90 ig]id li l-merkanzija tin]a\en *in the open and always at the sole risk of the owner*. Dan ir-regolament, i\da, jolqot biss ir-relazzjonijiet bejn l-awtoritajiet u l-importatur, u mhux ir-relazzjonijiet bejn *The Cargo Handling Company Limited* u l-importatur[7], li huma ta’ natura kuntrattwali. Is-sitt u s-seba’ e``ezzjonijiet huma, g]alhekk, mi`]uda.

It-tmien e``ezzjoni tg]id illi l-konvenuta ma g]andhiex t]allas l-img]axijiet.

Dwar l-img]ax, il-qorti ma tarax g]ala min jikkontesta talba g]alkemm ja]ti g]all-]sara, u g]alhekk i\omm f’idejh sakemm iddum il-kaw\a flus li jmissu lil]addie]or, g]andu jkun stmat a]jar minn min jistqarr il-]tija tieg]u u j]allas mill-ewwel. Min jie]u r-riskju li jikkontesta kaw\a, u g]alhekk itawwal i\-\mien tal-]las, g]andu jwie[eb g]all-konsegwenzi kollha tad-dewmien.

L-e``ezzjoni dwar l-img]ax hija g]alhekk mi`]uda.

L-e``ezzjonijiet ta’ *Sea Malta Company Limited*

Is-so`jetà konvenuta l-o]ra *Sea Malta Company Limited* ukoll g]andha t]allas biss tal-]sarat u n-nuqqasijiet li se]]ew waqt li l-vetturi kienu f’idejha waqt li l-vetturi kienu f’idejha, u s-*survey fees* relativi. Il-klawsoli ta’ e\oneru li fuqhom qieg]da tistrie] fl-ewwel e``ezzjoni tag]ha ma je]ilsuhiex mir-responsabbiltà, g]ax dawn

---

[7] Ara **Joseph Felice Pace *nomine versus* Godwin Abela *nomine***, Qorti tal-Kummer`, 2 ta’ Mejju 1989, Vol. LXXIII.IV.948.

il-klawsoli jistg]u biss jaqilbu l-oneru tal-prova fuq is-so`jetà attri`i biex din turi li l-]sara [rat waqt li l-vetturi kienu f'idejn is-so`jetà konvenuta. {à rajna, i\da, li s-so`jetà attri`i wriet, permezz tal-polza tal-kariku, li l-vetturi ttellg]u bla ]sara u bla nuqqasijiet fuq il-bastiment, u wriet ukoll, permezz tat-*tally sheet*, li xi w]ud minnhom ni\lu bil-]sara jew bin-nuqqasijiet. Il-prova li l-]sara [rat waqt li l-vettura kienet f'idejn is-so`jetà konvenuta, g]alhekk, g]amlitha.

Il-]sarat l-o]ra, li ma sarux waqt li l-vetturi kienu f'idejn din is-so`jetà, ma t]allasx g]alihom hi. Il-qorti qieg]da g]alhekk tiddisponi wkoll mit-tieni e``ezzjoni ta' *Sea Malta Co. Ltd.*

Mela *Sea Malta Co. Ltd* g]andha t]allas mitejn u wie]ed u sittin lira u]dax-il `ente\mu (Lm261.11) b]ala sehemha mid-danni, waqt li *The Cargo Handling Co. Ltd* g]andha t]allas seba' mija u sebg]a u disg]in lira u disg]a u disg]in `ente\mu (Lm797.99).

Barra minn hekk, kull wa]da mill-konvenuti trid tag]mel tajjeb g]al sehem mil-ispejje\ biex sar is-*survey*: erbatax-il lira (Lm14) fil-ka\ ta' *Seamalta Company Ltd* u tmienja u]amsin lira (Lm58) fil-ka\ ta' *The Cargo Handling Company Ltd*.

Il-qorti g]alhekk tiddisponi mit-talbiet tas-so`jetà attri`i u mill-e``ezzjonijiet tal-konvenuti billi tg]id li s-so`jetà *The Cargo Handling Company Limited* g]andha tag]mel tajjeb g]al danni ta' tmien mija u ]amsa u ]amsin lira u disg]a u disg]in u disg]in `ente\mu (Lm855.99), u g]alhekk tikkundanna lil din is-so`jetà t]allas lis-so`jetà attri`i din is-somma, flimkien ma' l-img]ax skond it-talba; u tg]id ukoll li s-so`jetà *Sea Malta Company Limited* g]andha tag]mel tajjeb g]al danni ta' mitejn u]amsa u sebg]in lira u]dax-il `ente\mu (Lm275.11), u tikkundanna lil din is-so`jetà t]allas lis-so`jetà attri`i din is-somma, flimkien ma' l-img]ax skond it-talba.

L-ispejje\ jinqasmu hekk: tliet partijiet minn erbg]a ($^3/_4$) t]allashom *The Cargo Handling Company Limited* waqt li l-parti l-o]ra minn erbg]a ($^1/_4$) t]allasha *Sea Malta Company Limited*.

Giannino Caruana Demajo
Im]allef

Connie Micallef
Dep. Re[.